

SŁOWO OD REDAKTORA

NA ZAWARTOŚĆ NINIEJSZEGO TOMU SKŁADAJĄ SIĘ TEKSTY BĘDĄCE WIĘKSZOŚCIĄ REFERATÓW, jakie zostały wygłoszone na międzynarodowej konferencji poświęconej obecności literatury polskiej w świecie. Konferencja, zatytułowana podobnie jak tom: *Literatura polska w świecie. Zagadnienia recepcji i odbioru*, odbyła się w dniach 16—18 maja 2005 roku. Została zorganizowana w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach przez Szkołę Języka i Kultury Polskiej oraz Międzyinstytutową Pracownię Badań nad Językiem Polskim i Literaturą Polską na Świecie. Asumptem do zorganizowania konferencji była piętnasta rocznica istnienia Szkoły oraz inauguracja działalności Pracowni, jednakże szczególnie istotnym elementem był oczywiście zakres badań podejmowanych przez obie instytucje, skoncentrowany właśnie na badaniu recepcji literatury polskiej w świecie. Ważnym powodem była również próba zorientowania się, na ile niniejsza problematyka jest żywa w innych polskich i zagranicznych ośrodkach polonistycznych. Miało to wpływ na wyznaczenie merytorycznego zakresu międzynarodowego spotkania. W zaproszeniu na konferencję organizatorzy pisali, iż pragną, aby obrady koncentrowały się wokół trzech podstawowych zagadnień: recepcji, odbioru i świadectw odbioru. Mieli jednak świadomość, że opis takiego zjawiska, jakim jest recepcja za granicą, wymaga także pogłębionej refleksji teoretycznej i zapewne uwzględnienia innych niż w przypadku recepcji „krajowej” perspektyw opisu. Z recepcją wiązała się próba sporządzenia „map obecności i nieobecności” polskiej literatury w obiegu zagranicznych oraz — tam, gdzie jej obecność jest znacząca — wskazania stopnia „zageszczenia” tej obecności. Proponowano również próby opisu cyrkulacji dzieł: obiegi, w których literatura polska funkcjonuje, sposób jej istnienia, charakterystyka obecności ze względu na sposoby dostępności (oryginał, przekład, adaptacje teatralne i filmowe). Zdaniem organizatorów istotnym zagadnieniem był ponadto opis obecności literatury polskiej w kręgach czytelniczych (także obieg „polonijny”) oraz w obiegu znawców (krytyka, badacze, studenci zagranicznych slawistik i polonistik), a także konfrontacja z recepcją innych literatur. Wskazywano również, że przedmiotem rozważań może być zagadnienie, co funkcjonuje jako literatura polska, jakie dzieła stanowią jej „reprezentację”, jaki jest udział w tej reprezentacji dzieł historycznych i literatury współczesnej oraz w jakiej relacji „środowiskowe” kanony pozostają do kanonów istniejących wśród publiczności krajowej. W przypadku odbioru zwracano uwagę, że rzeczą godną refleksji naukowej są zagadnienia sposobów rozumienia i interpretacji recypowanej literatury, charakterystyki zagranicznych lektur wobec odczytań krajowych oraz z perspektywy swoistych strategii odbiorczych

istotnych w przestrzeni lektury zagranicznego odbiorcy. „Jest to — pisano w zaproszeniu — analiza odbioru w kręgach znawców (krytyków i badaczy literatury), ale ważnym elementem — jako świadectwo odbioru — staje się przekład, a także zjawisko »przekładalności« literatury polskiej. Badania tego zakresu odbioru winny zapewne zmierzać do dokumentacji sposobów czytania literatury polskiej przez znawców, ich historycznej zmienności i kulturowego zróżnicowania, wskazania wkładu prac zagranicznych polonistów do badań nad literaturą polską, ale organizatorzy konferencji chętnie będą widzieć referaty poświęcone konkretnym tekstom, zjawiskom, epokom, w których demonstrowane będą »przykładowe« sposoby czytania literatury polskiej, zwłaszcza te odbiegające od stereotypów widocznych w krajowej polonistyce i pokazujące nie tyle »ksenofobiczny« wymiar literatury polskiej, ile jej uniwersalność i otwartość na różnorodne kulturowo odczytania”.

Konferencja trwała 3 dni; wygłoszono na niej 35 referatów w czasie obrad plenarnych i w czterech sekcjach: recepcja literatury polskiej, recepcja twórców i dzieł, komparatystyka i tłumaczenia, recepcja i nauczanie literatury wśród cudzoziemców. Wygłoszone na niej referaty miały różny ciężar gatunkowy: od rozpraw po przyczynki i refleksje, podobnie jak wachlarz poruszanych problemów, różnorodność ujęć, zróżnicowanie metodologiczne. Był to rodzaj wyrывkowej odpowiedzi na szeroki zakres tematyczny zaproponowany w zaproszeniu na konferencję. Ma to również swoje odbicie w tekstach zgromadzonych w niniejszej księdze. Czytelnik, sięgający po nią, odnajdzie tu kilkunastostronicowe rozprawy i krótkie przyczynki, ujęcia krytyczne, a nawet teksty o charakterze refleksyjnym. Duży jest także rozrzut problematyki.

Z pełną świadomością postanowiliśmy zachować niniejszy układ. Z dwu powodów. Pierwszy to fakt, że swoisty charakter księgi, który można by określić mianem *silva rerum*, oddaje w pewien sposób sytuację w badaniach nad recepcją oraz sytuację w teorii odbioru i recepcji. Po drugie, umożliwiając ogłód pewnych obszarów recepcji literatury polskiej za granicą, a niekiedy wskazując obszary do badawczego zagospodarowania i inspirować (prowokując) podjęcie określonych tematów, tom niniejszy pokazuje, jak ważna jest to problematyka, jak konieczne jest komplementarne ujęcie recepcji literatury i jak istotne jest uporządkowanie badań i języka opisu. W czasie dyskusji nad referatami wypowiadający się nie raz, nie dwa podnosili konieczność kontynuowania podjętej problematyki, centralizacji badań i prezentowania osiągniętych już efektów choćby przez regularną organizację tego typu konferencji. Można więc sądzić, że i niniejszy tom będzie miał swoje kontynuacje w księgach następnych, które być może staną się szczegółowymi opracowaniami konkretnych zagadnień, tutaj pojawiających się jedynie jako pretekst.

Romuald Cudak